

HUMAN RIGHTS

HR

Stanje ljudskih prava na severu Kosova

Jun 2024 NVO Aktiv Severna Mitrovica

Stanje ljudskih prava na severu Kosova

1. Oktobar 2023 – 31. Maj 2024

Autor:
Dimitrije Obrenović

Urednik:
Milica Orlović

Prevodioci:
Ilda Krama
Ivana Stoisavljević
Xhenana Azizi

Dizajn:
Darija Viro

Izdavač:
NVO Aktiv

Jun 2024

Sadržaj

UVOD	7
METODOLOGIJA	9
Monitoring ljudskih prava	9
Monitoring govora mržnje	9
PREGLED	11
IZVEŠTAJ O LJUDSKIM PRAVIMA	13
Staro groblje u Mitrovici	15
Prekomerna upotreba sile	16
Sloboda krtanja	18
Eksproprijacija zemljišta u opštini Zvečan	19
Eksproprijacija zemljišta u Zubinom Potoku i Leposaviću	21
Oštećenje ambulante u Suvom Dolu	22
Crkva u Zvečanu	23
Jezička prava i policija	24
Crkva u Zupču	25
Posledice odluke CBK o upotrebi valuta	26
Saobraćajni znaci	28
Kampanja ministara protiv simbola Srbije	30
Međuetnički incidenti	31
Zabrana patrijarhove posete Kosovu	32
Konferencija za novinare ali bez prevoda	33
IZVEŠTAJ O GOVORU MRŽNJE	35
Uvod	37
Zapaljiva retorika	38
Srpska Pravoslavna Crkva protiv navodnog albanskog pravoslavnog sveštenika	38
UČK natpis u manastiru Draganac	39
Predsednica Odbora za ljudska prava	40
Centar za mir i toleranciju (CPT)	41
Besnik Bisljimi i OCD	42
Martovsko nasilje ili „pogrom“	44
Đorđe Bojović slučaj	46
Osmani i Petković	47
Pasoši Koordinacione uprave	48
Kurtijevi dokazi	49
ANALIZA	52
ZAKLJUČAK	53
PREPORUKE	54

UVOD

Tokom 2023. godine, u opštinama sa većinski srpskim stanovništvom, dešavali su se sporadični međuetnički incidenti, u kojima su pripadnici zajednice kosovskih Srba bili pogođena strana, i u kojima je oštećena imovina Srpske pravoslavne crkve (SPC) i njene svetinje. Ovo je zauzvrat izazvalo povećane tenzije i zabrinutost u vezi sa bezbednošću u srpskoj zajednici širom severnog Kosova. Štaviše, povećano prisustvo kosovske policije na severu Kosova tokom ovog perioda, posebno prisustvo specijalnih policijskih jedinica, uključujući i jedinicu za specijalne operacije, dodatno je doprinelo osećaju nesigurnosti i izazvalo pojačane tenzije širom severnog Kosova.

Ono što je uočljivo je trend povećanja govora mržnje tokom značajnih dešavanja na terenu, posebno onih koja uključuju nevećinske zajednice. Ovo je bilo najuočljivije nakon incidenta u Banjskoj, gde je došlo do naglog rasta govora mržnje koji je cirkulisao kako u tradicionalnim tako i u onlajn medijima. Platforme društvenih mreža poput Instagrama, Fejsbuka i X (bivši Tviter) zabeležile su najzastupljenije skokove u tako štetnoj retorici.

Tokom ovog perioda, stanovnici su se obraćali NVO AKTIV sa svojim brigama i slučajevima maltretiranja od strane kosovske policije, što je navelo NVO AKTIV da počne da prikuplja takve izveštaje, sa ciljem da dokumentuje sva moguća kršenja ljudskih prava.

Monitoring ljudskih prava

Fokus ovoga izveštaja su potencijalna kršenja prava lokalnih zajednica: Srba, Albanaca, Roma i Bošnjaka u četiri opštine na severu Kosova. Proces monitoringa je implementirala i sprovela NVO AKTIV, a koji je uključivao nedeljne posete u četiri severne opštine, zarad intervjuisanja lokalnih aktera za koje se smatralo da su ključni u identifikaciji potencijalnih kršenja ljudskih prava. Ovaj izveštaj sadrži ključne nalaze i podatke koji su prikupljeni tokom perioda implementacije projekta.

Monitoring govora mržnje

NVO AKTIV je prikupio informacije o potencijalnim primerima govora mržnje kroz monitoring srpskih i albanskih medija, uključujući i sledeće:

»» Telegrafi	»» Ekonomia Online
»» Lajmi	»» Kosovo Sot
»» Koha	»» Kossev
»» Zëri	»» RTV KIM
»» Bota Sot	»» Kosovo Online
»» Gazeta Express	

Sadržaj navedenih medija praćen je na nedeljnoj osnovi. Ove aktivnosti praćenja bile su fokusirane na identifikaciju i praćenje sadržaja i oblika govora mržnje koje postojeće zakonodavstvo definiše kao nezakonite. Pogrdni, zlonamerni i diskriminatorni sadržaj koji targetira pripadnike bilo koje kosovske zajednice na osnovu njihove etničke, verske ili političke pripadnosti, bio je analiziran i posledično prijavljen nadležnim organima koji se bave govorom mržnje, kao što su Tužilaštvo i Asocijacija novinara Kosova (ANK). Pored toga, tokom perioda implementacije projekta praćene su javne izjave predstavnika institucija na centralnom nivou. Uvidi, podaci i zaključci su kompajlirani u ovom izveštaju.

Tokom našeg rada, mi smo se pridržavali univerzalno prihvaćene terminologije i definicija u vezi sa ljudskim pravima, na način na koji su definisane i navedene u Opštoj deklaraciji o pravima čoveka Ujedinjenih nacija (UDHR) i drugim konvencijama i dokumentima UN. Takođe smo se pozvali na Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, zajedno sa svim relevantnim kosovskim pravnim okvirima koji regulišu ljudska prava i zaštitu od diskriminacije, uključujući i govor mržnje.

PREGLED

Najzastupljeniji trend, a koji je uočen kroz praćenje govora mržnje i kršenja ljudskih prava, javlja se kao značajno povećanje govora mržnje nakon bilo kakvog značajnog razvoja događaja na terenu. Ovaj skok je očigledan i široko rasprostranjen, kako na tradicionalnim, tako i na onlajn medijskim platformama. Na primer, odluke Centralne banke Kosova, koje su direktno uticale na svakodnevni život nevećinskih zajednica na Kosovu, dovele su do talasa govora mržnje na društvenim mrežama. Ovo neprijateljstvo su propagirali građani i predstavnici centralnih vlasti, i u Beogradu i u Prištini, a koje je bilo dodatno pojačano kroz tradicionalne, onlajn i kanale društvenih mreža, targetirajući suparničku zajednicu.

Tokom praćenja govora mržnje, uočeno je da neskriveni govor mržnje retko potiče direktno iz medija. Međutim, mediji su često prenosili zapaljivu retoriku i govor koji se graničio sa govorom mržnje od strane političara bez odgovarajućeg konteksta ili napora da se suprotstave mržnji koja je u osnovi.

IZVEŠTAJ O LJUDSKIM PRAVIMA

1 Oktobar 2023 – 31 Maj 2024

Staro groblje u Mitrovici

Tokom inicijative za obnovu kuća za povratnike kosovske Albanice u oktobru 2023. godine, jedan od projekata je uključivao i izgradnju novog puta za pristup nekim od ovih domova. Međutim, u ovom procesu, ruta koja je izabrana je dovela do uništenja starog srpskog pravoslavnog groblja u Mitrovici. Ono što je dovelo do pogoršanja situacije je spora reakcija institucija, koje nisu uspele da na odgovarajući način odgovore na uništavanje grobova. Jedina akcija koja je preduzeta je zaustavljanje izgradnje, bez jasnog obećanja o budućim koracima.

Ono što je dodatno stresiralo stanovnike Severne Mitrovice jeste percepcija da iako postoji značajan napor i podrška centralne vlade za renoviranje kuća kosovskih Albanaca-povratnika, isti nivo pažnje se ne poklanja renoviranju kuća za Srbe iz drugih delova Kosova, kako tvrde građani koji žive u Mitrovici. Ovaj disparitet dovodi do osećanja da Kosovo ne čini dovoljno za povratnike iz nevećinskih zajednica, ne pružajući im dovoljno značajan nivo bezbednosti i samim tim ograničavajući njihovo pravo na imovinu, slobodu kretanja i bezbednost.¹

1] <https://kossev.info/k-mitrovica-preorano-starogradsko-groblje-policija-sutra-izlazi-na-teren/>

2] Telegraf.net (ilustration)

Prekomerna upotreba sile

Tokom hapšenja lica u blizini administrativne linije u opštini Zubin Potok 19. novembra, prijavljena je prekomerna upotreba sile od strane kosovske policije (KP). Osoba je zadobila fizičke povrede. Prema njegovim rečima, tokom policijske akcije on nije pružao bilo kakav otpor i ponudio je da sarađuje u poptunosti, ali je svejedno nasilno izvučen iz vozila i zadobio je više udaraca, dok mu je lice bilo pritisnuto uz kombi kojim je upravljao. Priveden je i odveden u kosovsku policijsku stanicu u blizini administrativnog prelaza i zabranjen mu je pristup advokatu. On je prijavio da su kosovski policajci nastavili da ga maltretiraju, tako što su ga udarali i ponižavali bacajući rolnu toalet papira u pravcu njegove glave. Ove radnje mogu da predstavljaju kršenje međunarodnih propisa o ljudskim pravima. Nakon podnošenja žalbe, istraga je započeta i još uvek traje, a neki delovi su neuverljivi.

Navodno, 19. decembra, pripadnici kosovske policije, pribegli su prekomernoj upotrebi sile protiv pojedinca koga su zaustavili tokom kontrole na administrativnom prelazu Jarinje i ispitivali o prisustvu psa u automobilu, što je navodno dovelo do eskalacije situacije kada je pokrenuto je pitanje pojma granični ili administrativni prelaz.

Prema svedočenju osobe koja je učestvovala, verbalna rasprava je prerasla u fizički obračun, tokom kojeg je on zadobio udarce, ruke su mu uvtane, stavljene su mu lisice i bio je zatvoren u mračnoj prostoriji. Nakon skoro pet sati na kraju je pušten, i dobio je kaznu zbog nepoštovanja naređenja

izrečenog od strane kosovske policije. On je izrazio svoju spremnost da se pozabavi ovim događajima tokom konferencije za novinare, naglašavajući zabrinutost zbog maltretiranja i obrasca ponašanja prema zajednici kojoj pripada.

Nakon prijave Policijskom inspektoratu Kosova (PIK) o potencijalnoj prekomernoj upotrebi sile od strane pripadnika kosovske policije, žrtva je ispoštovala standardnu proceduru i prijavio je incident nadležnim institucijama, međutim, prilikom uzimanja izjave, službenici koji su to uradili nisu znali srpski jezik dovoljno dobro, što je rezultiralo mnogim semantičkim greškama koje su promenile suštinu i sadržaj policijskog izveštaja. Žrtva strahuje da bi to moglo da uzrokuje probleme kada dođe vreme da nadležne institucije razmotre slučaj. Jedan od glavnih problema je datum koji je pogrešno unet, pri čemu se navodi da se incident dogodio 19.12.2024. godine, što slučaj stavlja u budućnost.⁵

4] aktuelno.me (ilustracija)

5] <https://kossev.info/muskarac-nocas-zadrzavan-na-jarinju-jer-nije-ima-pasos-za-psa/>

Sloboda kretanja

Slučaj blokiranja seoskih puteva u blizini administrativne linije na severu Kosova obuhvata najmanje šest sela i zaseoka, a neki od njih su Belo Brdo, Jošanica, Zrnosek, rudnik Crnac. Te prepreke na putu (T-zidovi) su postavljene u oktobru, ali je NVO AKTIV nastavila da prati situaciju u novembru. Bageri i kamioni u pratnji KP na putevima udaljenih sela u opštini Leposavić, koji vode ka Kopaoniku i Raški, postavili su betonske barikade (T-zidove) koje su onemogućavale nesmetano kretanje ljudi koji žive u mestima u blizini administrativne linije. Stanovnici ovih seoskih sredina sada moraju da prepešače četiri do deset kilometara, kako bi mogli da dođu do svojih polja na kojima uzgajaju useve, do domova zdravlja i do rudnika u kojima mnogi ljudi iz ovih sela rade. Jedna od barijera je postavljena na jedinom putu koji koriste radnici da dođu do vodovodnog centra za distribuciju do kojeg je sada teško doći. To je imalo štetan uticaj na najmanje 75 ljudi koji žive na tim lokacijama i na njihovu slobodu kretanja. U vreme pisanja ovog teksta, neki od puteva su oslobođeni na takav način da je omogućeno slobodno kretanje ljudi.⁶

6] <https://www.kosovo-online.com/vesti/drustvo/sela-u-opstini-leposavic-u-potpunoj-blokadi-lokalni-putevi-prekopani-normalan-zivot>

7] <https://www.kosovo-online.com/>

Eksproprijacija zemljišta u opštini Zvečan

Navodna eksproprijacija zemljišta izvršena je 15. decembra u selu Banov Do u opštini Zvečan. Zemljište, uključujući delove šume i delove obradivog zemljišta, ukupne je površine 13 hektara. Ovo zemljište je u vlasništvu jedne porodice. Prilikom zahtevanja dokumenata, pogođeni vlasnici zemljišta su se suočili sa uskraćivanjem pristupa ključnoj dokumentaciji od strane prisutne policije i radnika preduzeća koji su izvodili radove u vezi sa slučajem, a što je u suprotnosti sa pravilima zakonitog postupanja i uz nedostatak propisane dokumentacije. Ove informacije su prikupljene kroz intervjue sa pojedincima iz sela. Došlo je do uništavanja njihove zemlje i imovine, pre svega voćnjak je iščupan iz korena i uništen. Vlasnici zemljišta nisu bili u mogućnosti da nam kažu koja je namena puta i samo su rekli da veruju da će ga koristiti KP.

Dodatno, bilo je izveštaja pojedinaca iz sela „Banov do“ koji su intervjuisani, u kojima su indikovane pretnje hapšenjem za one koji se protive tekućim radovima. Stanovnici su spomenuli da su ih kosovski policajci upozoravali na moguća hapšenja ukoliko se budu opirali ili ometali nastavak izgradnje. Bezobzirno uništavanje imovine stvara dubok osećaj straha kod pogođenog stanovništva, kao i konstantnu nesigurnost u vezi sa bezbednošću njihovih domova i njihove budućnosti.

Tokom razgovora sa stanovnicima, otkriveno je da neki od dokumenata koji su im prezentovani potiču iz Ministarstva za infrastrukturu i Ministarstva unutrašnjih poslova Kosova. Ove diskusije su ukazale na nagli gubitak poverenja među

stanovnicima, uz strah koji je počeo da se promalja. Objašnjenje za to su dali ljudi sa lica mesta koji su rekli da njihov pristanak nije dat i da ne žele da prodaju zemljište niti da imaju put na zemljištu, a strahuju da to neće ostati izolovan slučaj i da će se nastaviti dalja opstrukcija njihovih prava na zemljište.

Ovaj slučaj nije izolovan, neki od poznatijih slučajeva su eksproprijacije zemljišta u Leposaviću i Zubinom Potoku, pa tako je i ovaj slučaj obavljen problemima. Neki vlasnici su pokrenuli tužbe pred sudovima, a kako stvari trenutno stoje vlada nastavlja sa svojim planovima, sa izuzetkom malog dela prvobitno osmišljenog plana eksproprijacije. To je ono što dalje podstiče nervozu među stanovništvom na severu Kosova, da bi budući planovi za eksproprijaciju mogli da utiču i na njih.⁹

9] <https://kossev.info/obustavljeni-radovi-na-putu-vidimirice-banov-do-eljsani-samo-deo-i-trenutno/>

Eksproprijacija zemljišta u Zubinom Potoku i Leposaviću

Vlada Kosova donela je konačnu odluku o eksproprijaciji nekoliko poseda u opštinama Leposavić i Zubin Potok, kao i zemljišta unutar bivšeg vojnog kampa Kazablanka u Suvoj Reci. Konkretna imanja i njihovi vlasnici nisu detaljno navedeni.

Deo procesa eksproprijacije je predmet sudskog spora i čeka se odluka Apelacionog suda nakon što je Osnovni sud presudio da je eksproprijacija na severu bila nezakonita. Kosovska vlada tvrdi da je konačna odluka u skladu sa „pravosnažnim sudskim presudama Republike Kosovo“. Međutim, Dragutinu Neneziću, stručnjaku za pravo, koji je ujedno i pravni zastupnik za oštećene u prvobitnom postupku, nedostaju informacije o sudskom ishodu. On je istakao da u ovoj odluci nedostaju i detalji o konkretnim parcelama koje su ekspropirisane.¹¹

10] <https://kossev.info/>

11] <https://kossev.info/eksproprijacija-konacna-odluka-leposavic-zubin-potok-vlada-nenezic-bisevac/>

Oštećenja ambulante u Suvom Dolu

Kancelarija za Kosovo i Metohiju je nedavno prijavila incident, u kome se na meti našla jedna zdravstvena ustanova koja se nalazi u multietničkom naselju Suvi Do, u blizini Severne Mitrovice. Vandali su navodno razbili prozore i nasilno uklonili metalnu rešetku koja obezbeđuje zdravstvenu ustanovu, podstičući nemir i osećaj nesigurnosti među lokalnim stanovništvom i ometajući njihovo osnovno pravo na pristup zdravstvenoj nezi.¹³

12] <https://kossev.info/> (illustration)

13] <https://kossev.info/kosovska-mitrovica-razbijeno-staklo-na-ambulant-prijavljena-kradja-pozar-u-stanu/>

Crkva u opštini Zvečan

Kosovsko Ministarstvo kulture, omladine i sporta jednostrano obnavlja pravoslavnu crkvu u Gornjem Vinarcu, bez konsultacija sa Srpskom pravoslavnom crkvom (SPC), i tvrdi da je to „katolička crkva“ kako bi prisvojila materijalno i duhovno nasleđe SPC, što je kršenje njihovog prava na verski identitet i imovinu.

Crkva, koja je istorijski srpska, datira iz 14. veka i oskrnavljena je tokom sukoba krajem '90-ih. Uprkos istorijskom značaju za srpsku zajednicu, kosovske vlasti su je preimenovala i promenile njen identitet bez konsultacija sa SPC.

Srpska pravoslavna eparhija protestuje zbog ove promene identiteta crkve i odsustva konsultacija sa SPC, kao i zbog kršenja verskih i kulturnih prava i izražava zabrinutost zbog istorijskog revizionizma, brisanja nasleđa SPC i nepoštovanja zakonskih obaveza.

Ovi postupci krše pravo SPC na verski identitet, njena imovinska prava i kulturno nasleđe. Jednostrano preimenovanje crkve od strane kosovskih vlasti podriva verska i kulturna prava, podstiče netoleranciju i podriva vladavinu prava i poštovanje zakonskih obaveza.¹⁴

14] <https://kossev.info/eparhija-kosovske-vlasti-nasu-crkvu-mimo-saglasnosti-sa-nama-renoviraju-kao-katolicu-pozivamo-mezunarodnu-zajednicu-da-reaguje/>

15] <https://kossev.info/> (illustration)

Jezička prava i policija

Dana 8. januara, vozač je putovao iz Kraljeva za Mitrovicu. Na Bistričkom mostu su ga zaustavile specijalne jedinice KP. Kada je zaustavljen, službenik KP se obratio vozaču na albanskom, a vozač je odgovorio na ograničenom albanskom. Policajac ga je pitao nešto na albanskom što vozač nije razumeo. Policajac je nastavio na albanskom i jedan od putnika je razumeo i rekao vozaču da ga je policajac pitao ko se nalazi u autu. Nakon što je čuo ko je u automobilu, policajac je rekao nešto na albanskom, ali je pokazao na način koji je vozač protumačio kao znak da nastavi bez daljeg zaustavljanja. Tokom ove interakcije, kosovski policajci, sa oružjem u rukama su okružili kola, čineći situaciju nepotrebno napetom.

Važno je napomenuti da su prema Ustavu Kosova i srpski i albanski jezik zvanično priznati i garantovani na celoj teritoriji Kosova. U ovom konkretnom slučaju, čini se da ovaj ustavni princip nije ispoštovan, što bi moglo da predstavlja potencijalno kršenje jezičkih prava vozača. Ova situacija naglašava zabrinutost u vezi sa poštovanjem ljudskih prava građana tokom interakcija sa specijalnim policijskim snagama u različitim slučajevima. Iako je bilo napora da se zaposli više ljudi koji govore srpski jezik nakon masovnih otkaza u policiji, ovaj napor nije uspeo da postigne ono što je kosovska policija želela.

Crkva u Zupču

Dana 14. januara, crkvu u selu Zupče opljačkala je osoba koja je već poznata lokalnoj zajednici. Prema tvrdnjama, ova osoba je ovakva dela činila najmanje osam godina. Iako je slučaj prijavljen institucijama/KP, preduzete su ograničene mere. Lokalne sumnje ukazuju na dva brata kao na potencijalne krivce, od kojih je jedan već uhapšen zbog napada na crkvu u drugom selu. Međutim, meštani smatraju da samo to nije dovoljno za trajno rešenje, već traže dalje korake.

Uprkos merama predostrožnosti, kao što je postavljanje metalnih rešetki na prozore zarad zaštite crkve, meštani strahuju od akcija odmazde, kao što je spaljivanje crkve od strane navodnih lopova. U poslednjem incidentu ukradena su značajna sredstva, oko 4.000 dinara iz crkve i 6.000 dinara iz susedne zgrade. Lokalno stanovništvo ističe da ne veruju da su ove akcije motivisane mržnjom. Njihova primarna briga je ono što oni percipiraju kao oklevanje kosovskih policajaca-Albanaca koji su došli kao zamena nakon ostavki kosovskih policajaca-Srba, za koje smatraju da su manje skloni da rade sa zajednicom kako bi sprečili dalje incidente.

Meštani su izrazili zabrinutost zbog trenutne situacije. Međutim, uprkos njihovim naporima, nije bilo značajnijeg napretka niti preduzetih akcija. Prema njihovim rečima, ovi pojedinci su gađali crkvu najmanje 10 puta tokom 2023. godine i približno 100 puta ukupno.

Prava na bezbednost i veroispovest su kompromitovana nedostatkom delovanja nadležnih institucija, što dovodi do smanjenja poverenja u javne vlasti i stvara osećaj straha i nesigurnosti.¹⁷

17] <https://kossev.info/ponovo-opljackana-crkva-u-zupcu-meptani-kazu-bogu-je-dosadilo/>
18] [https://www.kosovo-online.com/\(ilustracija\)](https://www.kosovo-online.com/(ilustracija))

Posledice odluke CBK o upotrebi valuta

Centralna banka Kosova (CBK) je 1. februara proglasila evro kao jedinu legalnu valutu na Kosovu, što se poklopilo sa zatvaranjem NLB Komercijalne banke, jedine institucije koja je bila ovlašćena da rukuje srpskim dinarom koji se transportovao preko kompanije Henderson sa sedištem u Velikoj Britaniji. Ovakav razvoj događaja izazvao je frustraciju među lokalnim stanovništvom, koje se oslanja na penzije, socijalnu podršku, školarinu za studente i mnoge druge dinarske transakcije iz Srbije. Pristup novčanim sredstvima je postao problematičan, zato što se javio nedostatak dinara unutar tradicionalnih kanala za isplatu kao što su pošte, a dinarske kartice Poštanske štedionice bile su beskorisne van Srbije. Oni koji imaju bankovne račune NLB Komercijalna i poseduju VISA/Mastercard debitne kartice imali su ograničene mogućnosti, jer su ovi računi nisu bili uobičajeni.

Ono što je dodatno zakomplikovalo situaciju su akcije vlade koje su izazvale gužve u bankama i inicijalne nestašice novčanih sredstava, a što je dodatno bilo pogoršano zaustavljanjem dinarskih konvoja na administrativnom prelazu. Prisustvo „Poštanske štedionice“ na Kosovu je ograničeno i postoji samo u Mitrovici, Zvečanu, Leposaviću i Zubinom Potoku, što nije od pomoći ljudima koji žive južno od Ibra. Situacija na terenu je bila takva sve do 20. maja, kada su sve banke koje su poslovale u dinarima zatvorene. Ograničenja za

isplate, oko 100 evra ili 10.000 dinara dnevno, samo su dodatno frustrirale. Izveštaji su sugerisali da je bilo isplata u evrima iz banaka koje posluju u dinarima, iako to nije potvrđeno.

Odluka je neproporcionalno uticala na marginalizovane grupe, pretežno na manjine koje se oslanjaju na dinare, što je otežalo njihove finansijske poteškoće. Izazovi u vezi dostupnosti, koji su fizičke prirode, kao što je odlazak do banaka, postaju sve teži jer banke više nisu u blizini ljudi koji ih koriste i neki ljudi moraju da putuju više od 300 km u jednom danu da bi došli do najbliže banke koja posluje u dinarima. Problem je posebno izazovan za one koji ne mogu da priušte odlazak u Rašku, što pogoršava njihov težak položaj i sprečava ih da ostvare osnovna ljudska prava.²⁰

20] <https://ngoaktiv.org/vesti/izvestaj-povodom-situacije-nastale-kao-posledica-odluke-cbk/>

Saobraćajni znakovi

Na severu Kosova, table sa nazivima mesta duž glavnih puteva tradicionalno su na srpskom jeziku, uz upotrebu i ćirilice i latiničnog pisma. Međutim, 14. marta, ove table su zamenjene dvojezičnim znakovima na kojima su natpisi prvo na albanskom, a zatim na srpskom. U roku od jednog dana, svi toponimi na albanskom jeziku su prefarbani crnom bojom.

Ministar za infrastrukturu je izdao saopštenje 15. marta u kojem opravdava uklanjanje ćirilice kao nešto što je u skladu sa kosovskim propisima. Ova akcija, zajedno sa saopštenjem ministarstva, izazvala je lavinu komentara i reakcija.

Dana 17. marta, kosovska policija je uhapsila pojedince u vezi sa „vandalizacijom“ natpisa na severu Kosova. Nakon toga, 19. marta, radnici su očistili table. Ovi događaji su pokrenuli pitanje statusa ćirilice i njenog pravnog statusa na Kosovu. Neki tvrde da je ćirilica zaštićena kosovskim zakonom, dok je drugi vide kao relikat Miloševićevog doba, koja je korišćena za ugnjetavanje Albanaca i dovode u pitanje njeno mesto u modernom Kosovu.

Čišćenje znakova je takođe izazvalo zabrinutost, pogotovo u oblastima gde su većina stanovnika kosovski Albanci, a putokazi na srpskom jeziku su odavno prefarbani i nisu učinjeni bilo kakvi napori da se očiste. Ovo je navelo mnoge na severu Kosova da se zapitaju da li se jezička prava primenjuju na sve građane podjednako ili su rezervisana za određene grupe.

Osim toga, vodi se debata o načinu na koji aktuelna vlast doživljava značaj srpskog jezika. Da li se to smatra zagaranovanim pravom srpskog stanovništva na Kosovu, ili se na to gleda drugačije? Neki stanovnici na severu Kosova ove akcije vide kao dokaz političkog manevrisanja uoči predstojećih centralnih izbora, pri čemu se interesi Srba iskorišćavaju za političku dobit

Radnje u vezi sa saobraćajnom signalizacijom na severu Kosova su zaista zabrinjavajuće, jer mogu da stvore presedan koji, čini se, daje prioritet jednom jeziku u odnosu na drugi i može da dovede u pitanje zakone koji štite dobrobit zajednice koja govori srpski jezik na Kosovu. Za vlasti je od ključnog značaja da se pozabave ovim problemima i osiguraju da se jezička prava poštuju i štite za sve zajednice u regionu.²²

22] <https://kossev.info/ministar-aljiu-table-sever-cirilica-zakon-jezici/>

Kampanja ministara protiv simbola Srbije

Poslednjih meseci, ministri Eljbert Krasnići i Dželjaj Svečlja vodili su kampanju na severu Kosova, targetirajući ono što smatraju neželjenim simbolima Srbije. Ova kampanja se fokusirala na uklanjanje dva bilborda, jednog u Zvečanu i drugog u Severnoj Mitrovici. Iako je inicijalno smatrano da su ovo manje značajne radnje, s vremenom je njihov značaj postao očigledan, posebno u kontekstu obrasca koji se razvija među pojedincima koji žive u blizini Mitrovice.

Kampanja nije ciljala na zastavu koja je ranije bila postavljena na vrhu brda gde je Zvečanski dvorac. Dok je ministarski dvojac poštdeo ovu zastavu, njihovi postupci su inspirisali druge da preuzmu stvari u svoje ruke. Neki pojedinci su krenuli da uklanjaju zastavu, dok su je drugi ponovo postavili, što je dovelo do ciklusa uklanjanja i ponovnog postavljanja proteklih meseci.

U martu su tenzije eskalirale, kada je osobu koja je skidala zastavu pojurila grupa, iako nije došlo do direktnog sukoba. Međutim, tokom ovog incidenta jarbol je oštećen električnim alatom, iako se nije srušio. Ovaj događaj je istakao mogući uticaj postupaka visokih predstavnika na pojedince i kako to može potencijalno da dovede opasnih situacija koje ugrožavaju sigurnost i odnose u zajednici.

Ova situacija je stvorila novo žarište koje ostaje tačka nestabilnosti, pošto bi interakcije između ljudi sa različitim stavovima u vezi sa prisustvom zastave mogle da dalje eskaliraju tenzije i potencijalno dovedu do ozbiljnih incidenata.²⁴

23] <https://kossev.info/>

24] <https://kossev.info/bilbord-uklonjen-zvecan-pocasi-vucic-putin/>

Međuetnički incidenti

25

Aprila meseca, nakon dužeg perioda relativnog zatišja u pogledu etničkog nasilja, došlo je do dva odvojena napada na građane Severne Mitrovice, jedan se dogodio 22. aprila a drugi 28. aprila. Ovi incidenti su rezultirali povredama dve osobe, od kojih je jedna takođe doživela i krađu imovine. Iako je KP reagovala brzo i relativno efikasno u hapšenju osumnjičenih počinilaca, ostao je značajan deo posla, pošto nisu uhvaćeni svi pojedinci koji su u tome učestvovali.²⁵

25] <https://kossev.info/kucni-pritvor-albanci-srbi-napad-bosnjacka-hapsenje/>

Zabrana patrijarhove posete Kosovu

Dana 13. maja, patrijarhu Srpske pravoslavne crkve je zabranjen ulazak na Kosovo, što je izazvalo lavinu komentara predstavnika Kvinte, EU i SPC. Ovi komentari su bili kritični prema toj odluci, uz obrazloženje da se time krše prethodno potpisani sporazumi i Ahtisarijev plan. Dodatno, ova odluka krši verska prava koja su vernicima zagarantovana Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i mnogim drugim dokumentima.²⁶

26] <https://kossev.info/>

27] <https://kossev.info/kancelarija-patrijarh-kosovo-zabranjen-ulazak-pecka-patrijarsija/>

Konferencija za novinare ali bez prevoda

Konferencija za novinare održana je 14. maja u glavnoj policijskoj stanici u Severnoj Mitrovici bez prevoda na srpski jezik. Ova konferencija, koju je sazvao ministar unutrašnjih poslova, nije uključivala i prevod, što predstavlja ozbiljno kršenje jezičkih prava zagarantovanih Ustavom Kosova. Tek nakon pritiska novinara ministar je na njihova pitanja odgovorio na srpskom jeziku.²⁹

28] [https://kossev.info/\(ilustration\)](https://kossev.info/(ilustration))

29] <https://kossev.info/kosovo-ves-ti-sveclja-kosovska-policija-mitrovica-zaplenu-oruzja-srbija/>

GOVOR MRŽNJE

1 Oktobar 2023 – 31 Maj 2024

Uvod

Tokom prikupljanja podataka za ovo istraživanje, uočeno je da nijedan od praćenih medija nije koristio očigledan govor mržnje kako je definisano dokumentima koji ga karakterišu u ovom izveštaju. Zbog toga se smer istraživanja promenio. Pošto mediji nisu objavljivali tekstove sa ogoljenom mržnjom, takvi tekstovi nisu obuhvaćeni ovim istraživanjem.

Međutim, uočeno je da mediji ponekad objavljuju vesti koje se smatraju osetljivim bez da pruže dovoljno objašnjenja ili jasnoće. Ovaj nedostatak konteksta može da navede neke pojedince da interpretiraju vesti kao ponovnu potvrdu njihovih postojećih predrasuda ili mržnje. Štaviše, mediji povremeno objavljuju izjave političara koji često nisu pažljivi sa svojim rečima. Ove izjave mogu biti zapaljive i, namerno ili ne, mogu da doprinesu atmosferi neprijateljstva i podela.

Prilikom istraživanja ovih šablona, ustanovljeno je da kad god se u medijima objave osetljive vesti, na društvenim mrežama se često podstiču 'hejterske' diskusije. Ove diskusije se odvijaju u odeljcima za komentare ispod vesti koje se dele, i tu obično ima malo ili nimalo moderiranja kontrole. Ovaj nedostatak nadzora omogućava postojanje kontrole neproduktivne i često štetne razmene mišljenja.

Uz ovo što je rečeno, u nastavku su navedeni neki od najznačajnijih događaja koji su se dogodili tokom perioda izveštavanja a koji su objavljeni i koji su kasnije doveli do mržnje na onlajn platformama. Ovi događaji služe kao ključni primeri načina na koji osetljive vesti mogu da izazovu negativne reakcije i naglašavaju važnost odgovornog izveštavanja i moderiranja u medijima i onlajn diskusijama.

Zapaljiva retorika

Efekti Banjske ostaju veoma vidljivi, posebno u komentarima visokih zvaničnika u Srbiji i na Kosovu. Ova dinamika uzajamnog okrivljivanja stvara situaciju u kojoj ljudi postaju kolateralna šteta. Ove izjave variraju od dezinformacija do nedostatka pažljivog razmatranja pri objašnjavanju situacije, zanemarujući uslove ljudi koji tamo žive. Pored toga, postoje opasne generalizacije koje podstiču govor mržnje na internetu.

Srpska pravoslavna crkva protiv navodnog albanskog pravoslavnog sveštenika

Srpska pravoslavna crkva (SPC) umešana je u spor sa Nikolom Džufkom, koji tvrdi da je albanski pravoslavni sveštenik. Sukob je nastao kada je grupa ljudi, uključujući i samog Džufku, tvrdila da je crkva u Rakinici, u opštini Podujevo, „Albanska pravoslavna crkva“ u čast albanske ličnosti Teofana Nolja. Džufka je optužio SPC da krije oružje u crkvi i naveo da je to „Albanska nacionalna pravoslavna crkva“.

Eparhija SPC Raško-Prizrenska je na kraju podnela krivičnu prijavu protiv Džufke zbog upada, zloupotrebe verskog objekta i izazivanja razdora i netrpeljivosti.

31] <https://kossev.info/erp-lazni-svestenik-provalio-u-objekat-spc-kod-podujeva-podnecemo-krivicnu-prijavu-dzufka-osnovao-sam-albansku-nacionalnu-crkvu/>

Ovaj sukob je simptomatičan za tenzije oko verskih i etničkih identiteta u regionu, sa oprečnim tvrdnjama o vlasništvu i značaju crkve. Džufkini postupci, uključujući mrziteljske komentare i uništavanje imovine SPC, privukli su pažnju na njegove tvrdnje u vezi sa postojanjem albanskog pravoslavnog identiteta. Džufka je optužio SPC da podržava teroriste, da krije oružje za njih i etiketirao je SPC kao kao satanističku i nelegitimnu. Nadležne kosovske institucije su prvobitno ignorisale Džufkine radnje neko vreme pre nego što su crkvu vratile pod kontrolu SPC i omogućile zamenu brave na vratima. Treba napomenuti da to nije prvi put da se Džufka sukobljava i koristi govor mržnje protiv SPC na Kosovu.

Nakon ove akcije, Nikola Džufka je optužen za krivična dela.

GOVOR MRŽNJE

Natpis OVK u manastiru Draganac

Takođe tokom decembra meseca nepoznati počinioci ispisali su natpis „OVK“ (UÇK) na ulazu u manastir Draganac, pričinjavajući tako materijalnu štetu i održavajući osećanje mržnje prema Srbima na Kosovu i potencijalno predstavljajući pretnju po njihovu bezbednost.³²

32] <https://kossev.info/ponovo-oskrnavljen-putokaz-za-draganac-molimo-nadlezne-da-ucine-sve-sto-je-moguće-kako-bi-se-obebedio-miran-suzivot-svih-naroda/>

33] <https://kossev.info/ponovo-oskrnavljen-putokaz-za-draganac-molimo-nadlezne-da-ucine-sve-sto-je-moguće-kako-bi-se-obebedio-miran-suzivot-svih-naroda/>

Predsednica Odbora Skupštine Kosova za ljudska prava, polnu ravnopravnost, žrtve seksualnog nasilja tokom rata, za nestala lica i peticije

Otkako je preuzela funkciju, Duda Balje je uporno pokazivala agresiju prema LGBTKI+ pravima, pribegavajući korišćenju oštrog, klevetničkog jezika mržnje. Ovo je dostiglo vrhunac prošlog meseca kada su nevladine organizacije zatražile njenu ostavku. Kao neko ko je naizgled posvećen odbrani ljudskih prava, ona je umesto toga odlučila da da prioritet svom mišljenju nad potrebama LGBTKI+ zajednice. Ovde se postavlja pitanje: da li samo privilegovani zaslužuju ljudska prava?³⁴

35

35] <https://www.instagram.com/reel/C3DBuu8lwAh/>

Centar za mir i toleranciju (CPT)

Dana 31. januara, KP je izvršila raciju u Centru za zajednice u Prištini, prvobitno navodeći da je to špijunska baza sa operativcima.

Međutim, narativ je istog dana brzo promenjen kroz tvrdnju da se kancelarije koriste kao neovlašćena lekarska ambulanta.

CPT je žestoko opovrgao ove tvrdnje, tvrdeći da jedino što je verodostojno je činjenica da lekari iz lokalnih opština sa srpskom većinom posećuju taj objekat kako bi proverili krvni pritisak i nivo šećera kod Srba i drugih manjinskih zajednica koje žive u Prištini, kao i policajaca u blizini. CPT potvrđuje svoju 20-godišnju operativnu istoriju na Kosovu, sa osnivanjem nevladine organizacije koju podržavaju UNMIK, Lekari bez granica i KFOR.

Ove kancelarije ne pružaju medicinske usluge, ali omogućavaju posete lekara iz Gračanice radi pregleda i davanja uputa. Oni tvrde da grad ima vlasništvo nad prostorom, uprkos prethodnim pokušajima kosovskog Ministarstva unutrašnjih poslova da ga dobije, namenjen za korišćenje od strane manjinskih zajednica. Trebalo bi naglasiti da nemarne izjave ministra unutrašnjih poslova Dželala Svečlje ugrožavaju osoblje CPT-a, njihove porodice i posetioce, nepotrebno izazivajući strah i potkopavajući jedan od retkih sigurnih prostora za diskusiju. Sama činjenica da se ovaj prostor nalazi pored policijske stanice naglašava nesigurni položaj manjinskih zajednica u Prištini. Zapaljiva retorika ministra Svečlje i neosnovane optužbe protiv nevladinih organizacija dodatno ugrožavaju radnike i narušavaju poverenje u institucije, pogoršavajući neprijateljstvo prema manjinskim zajednicama na Kosovu. Zapaljiva retorika sa pozicija moći postaje sve češća, što dovodi do smanjenog osećaja sigurnosti za sve, što na kraju krajeva ne pomaže nikome.³⁷

36

36] <https://ngocpt.org/en/>

37] <https://radiokim.net/vesti/drustvo/210813-flagrantno-krsenje-medijskih-sloboda-i-direktan- napad-na-civilno-drustvo/>

Besnik Bisljimi i OCD

Nedavno su u Briselu članovi Radne grupe Nacionalnog konventa o EU za Poglavlje 35 i delegacija Srba sa Kosova prisustvovali nizu sastanaka, čija je svrha bila da približi pitanja koja se tiču položaja Srba na Kosovu. Međutim, njihov zajednički nastup je izazvao reakciju Besnika Bisljimija, koji je kritikovao specijalnog predstavnika EU za dijalog Beograda i Prištine Miroslava Lajčaka zbog navodne nepravčnosti u procesima predvođenim EU i optužio predstavnike nevladinih organizacija prisutne na sastancima da aktivno rade protiv integracije Srba u kosovske institucije. To je dovelo do talasa mržnje na društvenim mrežama prema Srbima i ovim konkretnim nevladinim organizacijama.

Situacija je dodatno eskalirala kada je Arber Vokri, zamenik ministra administracije lokalne samouprave, prisustvovao sastanku sa predstavnicima EU i pomenutih NVO u Briselu. Vokri je to snimio sa svog laptopa i optužio ih da su pojedinci koji žive u Beogradu i dolaze na Kosovo samo da izvršavaju naloge predsednika Srbije Vučića.

38] [https://kossev.info/\(ilustracija\)](https://kossev.info/(ilustracija))

39] [https://kossev.info/\(ilustracija\)](https://kossev.info/(ilustracija))

Obe izjave potpredsednika Vlade i zamenika ministra naišle su na kritike, posebno Viole fon Kramon, Kvinte i Miroslava Lajčaka. Međutim, šteta je već učinjena, što se vidi iz komentara na postove predstavnika Samoopredeljenja, koji su bili ispunjeni mržnjom i podrškom za ove akcije.

Ovi komentari su izazvali uznemirenost i strah kod mnogih, a posebno kod onih koji rade u ovim nevladinim organizacijama, koje su posvećene promovisanju integracije i pozitivne građanske energije. Ova situacija stvara atmosferu straha i umanjuje entuzijazam za nastavak rada ili života na Kosovu, ne samo za ovu specifičnu grupu, već i za druge koji ubrzano gube poverenje u institucije, posebno Srbe. Ovaj zabrinjavajući obrazac neprijateljstva prema EU i nevladinim organizacijama izaziva zabrinutost zbog potencijalnih kršenja ljudskih prava u budućnosti.⁴⁰

40] <https://kossev.info/kosovo-vesti-bisljimi-lajcak-nacionalni-konvent-brisel-srpske-nvo/>

Martovsko nasilje ili „pogrom“

Rekapitulacija:

Događaji od 17. i 18. marta 2004. počeli su tako što su kosovske novinske agencije na albanskom jeziku izveštavale o tragičnom incidentu u kojem je učestvovala grupa dečaka kosovskih Albanaca koji su se udavili u reci Ibar. Prvobitna priča sugerise da su kosovski Srbi iz obližnjeg sela jurili dečake sa psom, što ih je navelo da skoče u reku u pokušaju da pobjegnu, a što je rezultiralo davljenjem trojice dečaka, kako je ispričao jedan preživeli dečak. Međutim, kasnije je otkriveno da su dečakove izjave date pod znatnim pritiskom novinara, a kasnija ponavljanja događaja nisu potkrepila prvobitne tvrdnje.

Dalja istraga koju je sproveo istražni tim nije uspjela da utvrdi vezu između smrti tri dečaka i kosovskih Srba. Ovi događaji su izazvali proteste koji su ubrzo eskalirali u nasilje koje je bilo usmereno na domove kosovskih Srba i SPC. Tragično je to što je ovo nasilje rezultiralo višestrukim žrtavama, a stotine ljudi je zbog toga bilo primorano da napusti svoje domove.

Ove godine

Uoči godišnjice obeležavanja ovih tragičnih događaja, Samoopredeljenje je objavilo prethodno pripremljenu izjavu koja je, čini se, značajno izmenila narativ. U ovom tekstu oni tvrde da su deca ubijena i upiru prstom u kriminalce-kosovske Srbe kao počinioce. Oni su takođe tvrdili da su protesti, koji su prvobitno bili mirni, postali nasilni tek nakon što su kosovski Srbi navodno ubili neke od demonстраната. Oni su istakli da većinu žrtava čine kosovski Albanci, što je dodatno podstaklo tenzije.⁴³

42] <https://kossev.info/koso-vo-vesti-onlajn-samoopredeljenje-17-mart-pogrom/>

43] <https://kossev.info/koso-vo-vesti-onlajn-martovski-pogrom-17-mart/>

44] <https://kossev.info>

Naknadno, vođa Samoopredeljenja, Aljbin Kurti, je izdao saopštenje koje je bilo za nijansu suzdržanije u smislu tona jezika koji je korišćen, ali je naizgled zadržalo suštinsku tvrdnju o tome da su deca ubijena i tvdnju da nije siguran ko je usmerio proteste prema Srbima.⁴⁵

Ovakvi postupci su veoma zabrinjavajući, jer rizikuju da podstaknu dalju upotrebu govora mržnje. Ključno je napomenuti da se ovi događaji možda i ne bi dogodili da je u to vreme bilo više profesionalizma u izveštavanju. Nažalost, protok vremena nije u dovoljnoj meri poboljšao odnose između dve grupe, a novinskim agencijama i dalje nedostaje profesionalizam.

Time što revidiraju prošle događaje i prikazuju ljude u negativnom svetlu, oni stvaraju narativ koji bi mogao da opravda kolektivnu kaznu protiv grupe ljudi, uprkos tome što nema konkretnih dokaza o krivici u ovom konkretnom slučaju.

45] <https://kossev.info/kosovo-vesti-onlajn-martovski-pogrom-17-mart/>

Đorđe Bojović

Konsultant Viole fon Kramon, Đorđe Bojović, bio je meta onlajn napada i optužen je da je agent Beograda i Rusije, kao i da je negirao nasilje na Kosovu 1999. godine. Ove tvrdnje proističu iz snimka koji se pojavio na društvenim mrežama 8. marta, koji je navodno editovan na zlonameran način. Snimak pokazuje kako Bojović razgovara o zločinima na Kosovu tokom Omladinske razmene koju je organizovala NVO Inicijativa mladih za ljudska prava (YIHR) 2015. Nakon objavljivanja video snimka, značajan broj pojedinaca je učestvovao u govoru mržnje usmeren ka Bojoviću i široj zajednici Srba na Kosovu.

45

Inicijativa(YIHR)je izdala saopštenje u kojem izražava podršku Bojoviću, potvrđujući da je video montiran, ali naglašavajući važnost stvaranja sigurnih prostora u društvu za razgovor o izazovnim temama. Uprkos tome što su mnogi ljudi istupili u odbranu Bojovića, drugi pojedinac, Agon Maljići, takođe se suočio sa negativnim reakcijama nakon što je iskazao podršku.

Ovi incidenti su namerno pokrenuli pitanja o ulozi nevladinih organizacija tokom godina, prikazujući ih kao neprijatelje Kosova koji šire dezinformacije i kojima se ne može verovati. Ovakvi postupci su zabrinjavajući jer ulivaju strah od slobodnog izražavanja mišljenja, čime se ograničava pravo na slobodu izražavanja.⁴⁶

45] [https://kossev.info/\(ilustration\)](https://kossev.info/(ilustration))

46] <https://kossev.info/kosovo-vesti-online-fonkramon-srbin-djordje-ojovic-targetiranje-negativna-kampanja/>

Osmani i Petković

Petar Petković i Vjosa Osmani koriste zabrinjavajuću retoriku koju karakterišu uvrede, dehumanizacija i pretnje, što odražava dubok animozitet između njihovih kancelarija. Njihove razmene su uključivale lična podbadanja i optužbe, pri čemu je Petković bio direktniji i ličniji, dok je retorika koju koristi Osmani obično opštija, ali je svakako opasna.

Kao politički predstavnici, oni bi trebalo da daju primer pozitivnog angažmana i saradnje, ali umesto toga, njihova retorika stvara atmosferu podela u kojoj je demonizacija druge strane uobičajena stvar. Ova vrsta retorike je posebno opasna jer može da podstakne radikalizaciju unutar određenih grupa, prikazujući „neprijatelje“ kao zle sile ili ultranacionaliste. Ono što je od krucijalne važnosti za lidere je da promovišu dijalog, razumevanje i saradnju, a ne da eskaliraju tenzije kroz zapaljivi jezik i optužbe.⁴⁷

47] <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/petkovic-oni-koji-su-pucali-u-ledja-i-brutalno-prekuli-srbe-u-zvecanu-slobodno>

48] <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/petkovic-oni-koji-su-pucali-u-ledja-i-brutalno-prekuli-srbe-u-zvecanu-slobodno>

Pasoši Koordinacione uprave

Besnik Bisljimi je na konferenciji za novinare 24. aprila pozvao na povlačenje mera uvedenih Kosovu nakon prošlogodišnjeg nasilnog ulaska gradonačelnika u zgrade opština u tri severne opštine. On je tokom ove konferencije kritikovao pasoš koji Srbija izdaje preko Koordinacione uprave, izražavajući neslaganje sa odobrenjem za njihovu viznu liberalizaciju u šengenskoj zoni. On je u svom govoru ovaj dokument označio kao nezakonit, ne obazirući se na moguće posledice takve izjave. Ovakvi postpupci stavljaju nosioce ovih pasoša u nezavidan položaj, usled nesigurnosti u pogledu mogućih pravnih posledica i doprinose etničkim podelama koje bi mogle da eskaliraju u dalje nasilje. Vredi napomenuti da neki pojedinci koji imaju ovaj pasoš nemaju alternativne opcije.

Ne samo da se nosioci ovog pasoša suočavaju sa jedinstvenim statusom da su među poslednjima u Evropi kojima je potrebna viza za šengenski prostor, što ozbiljno ograničava njihovu slobodu kretanja, već i spadaju među najmarginalizovanije grupe u društvu.⁴⁹

49] <https://kossev.info/bisljimi-vizna-liberalizacija-pasosi-koordinaciona-uprava-mere-eu/>
50] <https://kossev.info/>

Kurtijevi dokazi

Dana 6. maja, premijer Kosova Albin Kurti je objavio izvesnu statistiku na svom nalogu na društvenoj platformi „X“. U ovom tvitu, Kurti je naveo da su u periodu od 2022. godine bila samo tri akta nasilja prema Srbima sa fatalnim posledicama i da su počiniooci tih dela Srbi. Kurti je dalje napomenuo da bilo lokalci ili stranci, mogu da uvide da je u pitanju beogradska propaganda, odvojena od stvarnosti. Iako je premijer Kurti možda bio u pravu u svojoj izjavi, ovo nije cela priča. Kvalitet života se ne meri samo brojem ubistava, a još manje etničkom pripadnošću počinilaca. Otkako je Kurti preuzeo dužnost, srpski narod je doživeo jedan od najgorih perioda u svom životu, a 2023. godina je posebno reprezentativna za njihove borbe. Ne mogu se sve ove nedaće pripisati Kurtiju, Kosovu ili Srbiji, ali ono što je simptomatično je činjenica da su se mnoga pitanja pojavila jer je dat prioritet političkoj dobiti u odnosu na dobrobit Srba. Neki od primera uključuju stalno prisustvo pripadnika specijalne policije na severu Kosova, pritiske da se odugovlači i ukine liberalizacija viznog režima za pasoše izdate od strane Koordinacione uprave, zabrana srpskih proizvoda, nezakonita eksproprijacija i druge radnje, od kojih su mnoge pominjane u prethodnim izveštajima. U svemu tome, nije najveći problem subjektivna prezentacija podataka, već ideja koja se daje ljudima da su Srbima jedini problem drugi Srbi. Ovo je opasno jer stvara jednu lažnu sliku i lažno dovodi do apsurdne argumente srpske zajednice na Kosovu. Ovo je cirkulisano u medijima i na drugim društvenim medijima, ubrzavajući lažni narativ koji preti da ugrozi bezbednost i dobrobit građana na Kosovu.⁵¹

51] <https://kossev.info/kurti-nasilje-srbi-kosovo-propaganda-petkovic/>

52] <https://kossev.info/>

ANALIZA

Trenutna situacija u vezi sa ljudskim pravima na Kosovu može da se delimično objasni kroz mnoštvo faktora, od kojih su neki značajniji od drugih. Bezbednosna situacija spada među najvažnije faktore, kao i nedostatak razumevanja centralne vlade i ograničeno učešće kosovskih Srba u institucijama kao što su KP, pravosuđe i politika.

Od povlačenja kosovskih Srba iz Kosovske policije i njihove kasnije zamene policajcima iz drugih regiona Kosova, pojavio se primetan nedostatak poverenja, koji mnogi pripisuju jezičkoj barijeri. Tokom vremena, brojni izveštaji su dokumentovali nasilne akcije određenih pripadnika KP koji deluju na severu Kosova, od kojih su mnogi zabeleženi u ovom izveštaju. Ovi incidenti su se dešavali često, zato što policajci nisu bili adekvatno pripremljeni za jedinstvene izazove rada na severu, što je dovelo do povećane anksioznosti i osećaja da nisu dobrodošli.

Nedostatak političke zastupljenosti doveo je do odluka koje nisu uzele u obzir lokalni kontekst, što je imalo za rezultat akcije koje lokalno stanovništvo doživljava kao zlonamerne, kao što je eksproprijacija zemljišta u selu Banov Do. Dodatno, odsustvo političkog predstavljanja kosovskih Srba na severu Kosova značilo je da su naponi gradonačelnika-kosovskih Albanaca, koji su percipirani kao nelegitimni, postali tačka konflikta u vezi sa svakom odlukom lokalnih vlasti.

Ono što je suštinski važno je da se ova situacija ne posmatra izolovano, jer su različiti faktori uticali na trenutno stanje stvari. Značajan faktor je bio onlajn govor mržnje na društvenim mrežama i u tradicionalnim medijima, zajedno sa zapaljivom retorikom visokih zvaničnika, koju su kasnije širili tradicionalni mediji. Ova retorika je povećala tenzije među lokalnim stanovništvom i pripadnicima KP, koji su sada radili sa kosovskim Srbima o kojima su ranije čitali kao teroristima.

Situaciju je pogoršala vladajuća stranka Kosova stvaranjem navodne „vojske botova“ koju pominju neki mediji, koja se koristi za širenje lažnih vesti, mržnje i dezinformacija. Jedan od primera širenja panike među lokalnim stanovništvom desio se kada su brojni pripadnici KP fotografisali severno Kosovo, a fotografije su kasnije postavljene na internet uz prateće tekstove pune mržnje, gde su pisali poruke poput

„Sever konačno osvojen“. Pored toga, zapaljiva retorika visokih političara nanela je značajnu štetu. Ova retorika je uključivala označavanje Srba kao terorista ili nazivanje Srbije terorističkom državom, moguće zlonamerno ili uz nekompetentno zamagljivanje detalja iz kampanja na severu Kosova.

Na primer, Ministar unutrašnjih poslova i Ministar administracije lokalne samouprave bili su uključeni u kampanju u kojoj su skinuli dva bilborda sa srpskim obeležjima i proglasili da će jedini simbol Srbije biti zastava na ambasadi Srbije u Prištini. Ovaj potez je zanemario način na koji će biti percipiran od strane i srpske i albanske zajednice na Kosovu. Bilbordi nisu uklonjeni zbog srpskih simbola, već zato što su postavljeni nelegalno. Međutim, narativ se fokusirao na simbole, ostavljajući ljudima da tumače situaciju kako žele, što je potencijalno moglo da dovede do ozbiljnijih komplikacija, kao što je već viđeno prilikom incidenta u vezi sa zastavom na Zvečanskoj tvrđavi.

ZAKLJUČAK

Iz svega navedenog, postaje očigledno da se ljudska prava na severu Kosova ne poštuju, a ponekad se i direktno krše. Ova kršenja se kreću od ličnih kontrola i nadzora do kršenja imovinskih, verskih i jezičkih prava. Institucije su se borile da se na adekvatan način pozabave ovim pitanjima, često ne pružajući dovoljnu zaštitu i podršku. Kršenja se ne dešavaju izolovano; ona su podstaknuta toksičnom mešavinom onlajn govora mržnje i zapaljive retorike koja je podelila i polarizovala društvo, sa kosovskim Srbima na jednoj strani i kosovskim Albancima na drugoj.

Onlajn platforme, kako društvene mreže, tako i tradicionalni mediji, postale su bojna polja na kojima buja govor mržnje sa malo ili bez ograničenja. Ovaj onlajn otrov ne samo da je produbio društvene podele, već je i ohrabrio pojedince da deluju u skladu sa svojim predrasudama. Nedostatak odlučne akcije institucija da suzbije ovaj onlajn govor mržnje omogućio je ovim štetnim narativima da opstanu i rastu.

Štaviše, politički predstavnici, koji učestvuju u neopreznim i provokativnim akcijama koje su usmerene na određene grupe, pogoršavaju situaciju. Ove akcije obezbeđuju pokriće ili izgovor za pojedince sa radikalnim nacionalističkim stavovima da šire mržnju na internetu i, u nekim slučajevima, da preuzmu stvari u svoje ruke, što dovodi do fizičkih sukoba i daljeg kršenja ljudskih prava.

Ovaj začarani krug mržnje i odmazde pokazuje da lekcije iz prošlosti nisu naučene. Istorijske pritužbe i nepoverenje se i dalje eksploatišu, sa malo obzira u vezi sa dugoročnim posledicama po ljude koji žive na Kosovu. Političko i društveno okruženje je i dalje prepuno napetosti, a mogućnosti za iskorišćavanje podela se koriste, često na štetu mira i stabilnosti unutar zajednica. Ovaj stalni razdor naglašava hitnu potrebu za efikasnijim merama za zaštitu ljudskih prava, promovisanje dijaloga i negovanje međusobnog razumevanja među zajednicama na Kosovu.

PREPORUKE

- »» Obezbediti način da se kosovski Srbi, bivši pripadnici kosovske policije, vrate na svoja radna mesta ili otvoriti konkurs za zapošljavanje novih ljudi i u međuvremenu obezbediti specijalizovanu obuku za pripadnike KP i druge zvaničnike o kulturnoj, jezičkoj i društvenoj dinamici regiona Severno Kosovo. Ovo će pomoći da se izgradi poverenje i smanje nesporazumi.
- »» Podići svest o nezavisnim telima koja nadgledaju i istražuju kršenja ljudskih prava kao što je Policijski inspektorat Kosova.
- »» Olakšati i omogućiti redovni dijalog između vođa zajednice, političkih predstavnika i predstavnika centralnih vlasti radi rešavanja pritužbi i promovisanja zajedničkog donošenja odluka.
- »» Borba protiv govora mržnje na internetu: Primeniti strože propise za praćenje i suzbijanje govora mržnje na mreži. Osnovati zasebne timove koji će brzo identifikovati i ukloniti štetni sadržaj i pokrenuti kampanje za edukaciju javnosti o opasnostima govora mržnje na internetu i važnosti razgovora uz uzajamno poštovanje. Promovišite pozitivne narative koji neguju jedinstvo i razumevanje.
- »» Ohrabrivati odgovorno ponašanje među političkim vođama, pozivajući ih na odgovornost za zapaljivu retoriku. Protiv onih koji podstiču mržnju, trebalo bi razmotriti javnu osudu i zakonske mere.
- »» Postarati se da se prilikom akcija i postupaka u vezi sa kulturnim i verskim simbolima postupa sa osetljivošću i poštovanjem. Bilo koje odluke koje utiču na ove simbole, trebalo bi da uključuju konsultacije sa zajednicama kojih se to tiče i da ojačaju zakonske okvire za zaštitu kulturnih i verskih prava, obezbeđujući da za svako kršenje budu i odgovarajuće pravne posledice.

HUMAN RIGHTS